

*Daleká cesta* (1949): celoživotní umělecké i politické prokletí Alfréda Radoka a zároveň trvalá inspirace zejména pro jeho mladší následníky a žáky: scéna ze shromaždiště Židů v pražských Holešovicích před odsunem do Terezína...

...příchod nové várky vyděšených žen do ghetta...

...různé podoby ženství pod egidou smrti, vlevo Blanka Waleská jako MUDr. Hana Kaufmannová, vpravo Anna Vaňková jako židovská dozorkyně Margit...

...ponižování lidské důstojnosti jako setrvalý průvodní jev na pouti do nicoty



6) Tamtéž, s. 190. Typické pro režim je, že na proskribovaném díle vydělával současně prodejem na Západ: v roce 1949 do Švýcarska, v roce 1950 do Francie, Izraele a USA – tam z něj ovšem podle svědectví spoluscenáristy filmu Mojžíra Drvoty zase vystříhli dvě choulostivé scény (srov. Zdeněk Hedbávný, *Alfréd Radok. Zpráva o jednom osudu*. Národní divadlo v Praze a Divadelní ústav, Praha 1994, s. 169). K bizarnostem doby patří vzpomínka vězněného Karla Pecky, že *Dalekou cestu* viděl v padesátých letech při nedělním promítání v jednom z lágrů československého gulagu. Srov. Jan Lukeš, *Hry doopravdy. Rozhovor se spisovatelem Karlem Peckou*. Paseka, Praha – Litomyšl 1998, s. 79.

Václav Kopecký, na film dotázal, svůj názor nesmlčel a „Kopecký zakázal další promítání *Daleké cesty* v kinech“.<sup>6</sup>

Zrazená důvěřivost? Naivita? Potměšilé vyřazování konkurentů? To už dnes sotva kdo rozhodne. Jedno je však jisté: i film – a zvláště film – se okamžitě po únorovém převratu stal objektem a současně i nástrojem cílené ideologické kampaně. Vždyť to byl přece už vůdce ruské proletářské revoluce Vladimír Iljič Lenin, kdo dal straně do vínku přesvědčení, že „ze všech umění je pro nás nejdůležitější film“.

Protože se pod tímto heslem po roce 1948 a pak znovu zejména od sedmdesátých let konalo téměř každé významnější jednání o filmu, nebude škodit malá odbočka k tomu, jaké konkrétní představy se za ním vlastně skrývaly. „Máte u nás pověst příznivce umění, pamatujte tedy vždycky na to, že ze všech umění je pro nás nejdůležitější film,“ řekl prý Lenin někdy v druhé polovině února 1922 lidovému komisaři osvěty sovětské vlády A. V. Lunačarskému. Jeho výrok, publikovaný poprvé v knize G. M. Boltjanského *Lenin i kino* (1925) se pak stal okřídleným sloganem kulturní politiky komunistické strany v oblasti filmu v Sovětském svazu, u nás i dalších sovětských satelitech.

Mnohem důležitější jsou však direktivy, které se k takovému ocenění významu filmu bezprostředně vázaly. Už před rozhovorem s Lunačarským, 17. ledna 1922, je Lenin zformuloval ve Směrnících o kinematografii pro zástupce lidového komisaře osvěty J. A. Litkense: všechny promítané snímky musí být sledovány a registrovány, zachovat je třeba náležitě proporce mezi zábavou („avšak bez vulgárnosti a kontrarevoluce“) a propagandou. Uplatnit se musí cenzurní dohled, propagandistické a výchovné filmy nechtě se dají posuzovat „starým marxistům a publicistům“. Lunačarskému pak Lenin osvět-